

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології
Кафедра англійської мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **«КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи Ang1-
M18
спеціальності 014 Середня освіта
(Мова і література (англійська)
з додатковою предметною спеціальністю
“Мова і література (німецька)”
Онуфрей Поліна Віталіївна

Керівник: **Барбанюк О. О.**,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри англійської мови

Рецензент: **Гуменюк І. І.**,
кандидат філологічних наук,
завідувач кафедри іноземних мов
Подільського державного аграрно-
технічного університету

Кам'янець-Подільський – 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПОЛІТИЧНИЙ ДИСКУРС ЯК СФЕРА ОБ’ЄКТИВАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ	6
1.1 Національна ідентичність як соціокультурна складова.....	6
1.2 Дискурс як комунікативний феномен.....	19
1.3 Політичний дискурс у сучасній науковій парадигмі.....	26
1.4 Комунікативні стратегії як складові характеристики дискурсу.....	31
РОЗДІЛ 2. КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ	42
2.1 Агітаційна стратегія як засіб впливу на суспільну свідомість.....	42
2.2 Інформаційно-інтерпретаційна стратегія як засіб інформування населення.....	52
2.3 Формування емоційного настрою як стратегія налаштування на сприйняття інформації.....	57
2.4 Самопрезентація як основна стратегія мовленнєвої поведінки політиків.....	67
ВИСНОВКИ	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	81
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	86

ВСТУП

Між політикою і мовою існує тісний зв'язок, власне саме тому мова займає важливе місце в політичному житті будь-якого суспільства. Роль мови в політиці віднедавна знаходиться в центрі уваги багатьох дослідників, серед яких філософи, політологи, психологи, соціологи, лінгвісти, політичні, громадські діячі.

Політичний дискурс – це цікаве для лінгвістики явище, оскільки стосується різних аспектів суспільного життя. Даний тип дискурсу характеризується спрямуванням на захоплення влади, її утримання, агітацію, або керування суспільством та громадською думкою. У зв'язку з цим даний тип дискурсу передбачає використання специфічних стратегій і тактик.

Одним з найважливіших аспектів в політичному дискурсі на даний момент є вказівка на національну ідентичність. Це пов'язано з процесом глобалізації, у рамках якого спостерігаються дві протилежні тенденції: уніфікація культури і прагнення до національної ідентичності і збереження своєї самобутності. Дані тенденції особливо чітко проявляються у державах, де співіснують різні національно-культурні групи. До таких держав належить Велика Британія, яка до того ж знаходиться у досить невизначеній ситуації пов'язаній з Брекситом.

У рамках ситуації, яка склалася, Тереза Мей, як колишня прем'єр-міністерка Великої Британії, реалізувала у своїх зверненнях до народу та до своїх колег різноманітні комунікативні стратегії і тактики, які були спрямовані на апеляцію до національної ідентичності. Кожна комунікативна тактика реалізується за допомогою відповідних лексичних одиниць.

Актуальність роботи полягає в тому, що в рамках характерної для сучасної лінгвістики антропоцентричної парадигми особливу важливість набуває дослідження функціонування мови в різних типах дискурсу та його різновидах. При подібному підході в центрі уваги опиняються не тільки

власне мовні властивості, але також і різноманітні екстралінгвальні фактори (соціокультурні, політичні, історичні, психологічні та ін.), які впливають на процес комунікації. Саме тому особливий інтерес представляє вивчення різних типів дискурсу і політичного дискурсу зокрема. Це пов'язано з тим, що саме політичний дискурс найшвидше реагує на значні соціальні зміни.

Об'єктом дослідження є політичний дискурс Великої Британії і комунікативні стратегії і тактики, які реалізуються в його межах.

Предметом дослідження є лексичні засоби репрезентації національної ідентичності у політичному дискурсі Великої Британії.

Метою нашої розвідки є з'ясування типових тактик реалізації комунікативних стратегій репрезентації національної ідентичності у політичному дискурсі Великої Британії.

Реалізація даної мети передбачає розв'язання наступних **завдань**:

- 1) визначити поняття національної ідентичності в межах політичного дискурсу;
- 2) виділити основні комунікативні стратегії репрезентації національної ідентичності у досліджуваних матеріалах;
- 3) з'ясувати основні засоби реалізації виділених стратегій;
- 4) провести аналіз лексичних засобів репрезентації національної ідентичності в досліджуваному матеріалі;
- 5) здійснити аналіз та систематизацію отриманих результатів.

Для досягнення мети дослідження було використано такі **методи**: 1) на початковому етапі роботи з науковими джерелами були застосовані загальнонаукові методи – аналіз, синтез, індукція, узагальнення, моделювання; 2) метод суцільної вибірки використовувався на етапі роботи з текстовими фрагментами; 3) метод лінгвістичного опису застосовувався під час інвентаризації та інтерпретації тактик, застосованих для реалізації тієї чи іншої комунікативної стратегії; 4) метод графічної обробки результатів дослідження було використано для узагальнення та систематизації отриманих у ході дослідження даних.

Матеріалом дослідження стали 18 промов політичного лідера Великої Британії Терези Мей об'єднаних тематикою Брекзиту, виголошених у період з 2 березня 2018 року по 24 травня 2019 року.

Практичне значення одержаних результатів полягає у можливості використання результатів дослідження у викладанні таких дисциплін як “Теорія і практика перекладу”, “Практика перекладу”, “Основи теорії іншомовної комунікації”, “Лінгвокраїнознавство”.

Апробацію роботи було здійснено на VII Міжнародній студентській Інтернет-конференції “Англійська мова у міждисциплінарному контексті безперервної освіти” (9–16 квітня 2019 р.), а також на Звітній науковій конференції студентів та магістрантів К-ПНУ імені Огієнка за підсумками НДР у 2018-2019 рр. (24 квітня–25 квітня 2019 р.).

Основні положення дослідження було опубліковано у статтях:

1. Онуфрей П. В. Політичний дискурс як об'єкт наукових розвідок. *Англійська мова в міждисциплінарному контексті безперервної освіти: зб. матеріалів VI міжнар. студ. інтернет-конф.* Кам'янець-Подільський. 2019. С. 112–116.

2. Онуфрей П. В. Типові комунікативні стратегії та їх реалізація у політичному дискурсі. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.* 2019. Вип. 12. С. 31–34.

Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та списку джерел ілюстративного матеріалу.

ВИСНОВКИ

На сьогодні, у зв'язку із глобалізацією, проблема національної ідентичності є однією з найбільш актуальних, особливо в тих країнах, на територіях яких співіснують різні національно-культурні групи. Таким чином, питання політичного і соціального характеру набувають національного забарвлення. В ході нашої роботи були визначені основні стратегії репрезентації національної ідентичності у матеріалах дослідження. Мета дослідження була досягнута та були виконані такі завдання:

1) було визначено поняття національної ідентичності в межах політичного дискурсу. Ми послуговувалися визначенням дослідниці О. Шевченко, за якою національна ідентичність – це результат процесу ідентифікації особи з національною спільнотою. При визначенні даного поняття врахували також зауваження Е. Тюріна та Е. Савінової, які проводять межу між поняттями національної та державної ідентичностей;

2) були виділені основні комунікативні стратегії репрезентації національної ідентичності у досліджуваних матеріалах. До даних стратегій належать стратегія *агітації* (спрямована на спонукання слухачів), стратегія *створення емоційного настрою* (спрямована на звернення до емоцій адресата і врахування його ціннісних орієнтирів), *інформаційно-інтерпретаційна стратегія* (спрямована на інформування громадян про найважливіші події та формування у них певного ставлення до даних подій), а також стратегія *самопрезентації* (спрямована на емоційну самоподачу адресанта). В ході дослідження було визначено, що найчастіше прем'єр-міністерка звертається до стратегії самопрезентації та стратегії створення емоційного настрою, які тісно переплітаються між собою та апелюють до актуальних для сучасної британської дійсності цінностей. Серед ціннісних орієнтирів тут переважають такі поняття як народ, єдність та історична спадщина;

3) були визначені основні засоби реалізації виділених стратегій. Так, агітаційна стратегія реалізується у досліджуваних матеріалах тактикою

привому і тактикою обіцянки; стратегія створення емоційного настрою реалізується тактикою єднання, тактикою звернення до емоцій адресата, а також тактикою врахування ціннісних орієнтирів адресата; інформаційно-інтерпретаційна стратегія реалізується тактиками визнання проблеми, коментування, акцентування позитивної інформації, пояснення, а також розгляду проблеми з нових точок зору та вказівки шляху до її вирішення; стратегія самопрезентації реалізується тактиками опозиціонування, солідаризації та ототожнення. Було визначено, що найчастіше використовуються тактика привому, тактика єднання, тактика звернення до емоцій адресата, тактика врахування ціннісних орієнтирів адресата, а також тактика солідаризації. За допомогою даних тактик прем'єрка акцентує важливість єдності народу для світлого майбутнього держави.

4) було проаналізовано ключову лексику в досліджуваному матеріалі та визначені основні мовні засоби реалізації вищезазначених стратегій і тактик. У досліджуваному матеріалі найчастіше використовуються іменники *union*, *country*, *future*, *people*, займенники *we*, *our* та *your*, словосполучення *national interest*, а також дієслова *believe* та *know*;

5) було проаналізовано та систематизовано здобуті результати.

Отже, специфіка реалізації основних стратегій і тактик, спрямованих на репрезентацію національної ідентичності в розглянутому матеріалі свідчить про те, що національна ідентичність є не лише лінгвокультурною, але також і комунікативно-дискурсивною категорією, яка в межах політичного дискурсу отримує різну репрезентацію.

Проблеми, розглянуті у даній розвідці, безумовно, потребують подальшого вивчення та більш детального опрацювання. У подальші дослідження з даної тематики необхідно включити також інший матеріал: тексти різної мовної, дискурсивної, жанрової приналежності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баранов А. Н. Что нас убеждает? (Речевое воздействие и общественное сознание). Москва : Знание, 1990. 64 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика. Москва : Прогресс, 1974. 447 с.
3. Бромлей Ю. В. Этнографические аспекты изучения человека. *Этническая психология. Хрестоматия* / под ред. А.И.Егоровой. Санкт-Петербург : Речь, 2003. С. 9–14.
4. Бурдьє П. Практичний глузд / пер. з фр. О. Йосипенко. Київ : Український Центр духовної культури, 2003. 529 с.
5. Гнатюк С. Л. Національні медіа як чинник формування сучасної української ідентичності та консолідації суспільства. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія : Філософія. Культурологія*. 2010. № 2. С. 150–155.
6. Даніл'ян Г. П. Ідентичність як проблема класичної філософської думки. *Гуманітарний часопис*. 2003, № 3. С. 16–20.
7. Дейк Т. Я. ван. Язык. Познание. Коммуникация. Москва : Прогресс, 1989. 312 с.
8. Денисюк Е. В. Манипулятивное речевое воздействие: коммуникативно-прагматический аспект : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 Екатеринбург, 2004. 24 с.
9. Добросклонская Т. Г. Вопросы изучения медиатекстов: Опыт исследования современной английской медиаречи. Изд. 4-е, испр. и доп. Москва : КРАСАНД, 2013. 288 с.
10. Доценко Е. П. Психология манипуляции: феномены, механизмы и защита. Санкт-Петербург : Речь, 2003. 304 с.
11. Ершов П. М. Потребности человека. Москва : Мысль, 1990. 368 с.
12. Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи. Москва : УРСС, 2003. 286 с.

13. Караваева Д. Н. Английскость: дискурс : автореф. дис. ... канд. ист. наук: 07.00.07 Екатеринбург, 2014. 35 с.
14. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
15. Колокольникова М. Ю. Дискурсивный анализ в исторической лексикологии и семасиологии : дисс. ... д-ра. филол. наук. : 10.02.19 / Саратов. гос. ун-т. им. Н. Г. Чернышевского. Саратов, 2011. 334 с.
16. Кон И. С. Идентичность. *Энциклопедия Кругосвет*. URL: http://www.krugosvet.ru/enc/gumanitarnye_nauki/sociologiya/IDENTICHNOST.html?page=0,1 (дата обращения: 13.08.2019).
17. Кох В. Предварительный набросок дискурсивного анализа семантического типа. *Новое в зарубежной лингвистике*. 1978. Вып. 8. С. 149–171.
18. Кубрякова Е. С. О тексте и критериях его определения. Москва, 2001. С. 72–81.
19. Лаппо М. А. Лексические средства описания идентичности. *Вестник Томского государственного университета*. 2011, № 2. С. 21–32.
20. Лисенко О. М. Проблема національної ідентичності: педагогічний, соціологічний, філософський аналіз. *Науковий огляд*. 2013. С. 127–134.
21. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. Москва : Гнозис, 2003. 280 с.
22. Михалёва О. Л. Политический дискурс как сфера реализации манипулятивного воздействия : автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 Кемерово, 2004. 21 с.
23. Огієнко І. С. Дискурс та підходи до його аналізу: погляди на проблему сучасних англомовних дослідників. *Наукові записки. Серія "Філологічна"*. 2012. Вип. 23. С. 98–102.
24. Онуфрей П. В. Політичний дискурс як об'єкт наукових розвідок. *Англійська мова в міждисциплінарному контексті безперервної освіти:*

- зб. матеріалів VI міжнар. студ. інтернет-конф. Кам'янець-Подільський. 2019. С. 112–116.
25. Онуфрей П. В. Типові комунікативні стратегії та їх реалізація у політичному дискурсі. *Збірник наукових праць студентів та магістрантів факультету іноземної філології Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. 2019. Вип. 12. С. 31–34.
26. Паршина О. Н. Стратегии и тактики речевого поведения современной политической элиты России : автореф. дис. ... д-ра. филол. наук : 10.02.01 Саратов, 2005. 48 с.
27. Пилипчук Т. Комунікативні стратегії та тактики реалізації концептуальної опозиції «США–СХІД» у сучасному американському політичному дискурсі (на матеріалі промов Барака Обами за 2012–2013 рр.). *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2013. С. 204–208.
28. Платон. Собрание сочинений. В 4 т. Москва : Мысль, 1993. Т. 2. 528 с.
29. Серіо П. Как читают тексты во Франции. *Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса*. / за ред. П. Серіо. Москва, 1999. С. 14–53.
30. Сладкий Д. Національна ідентичність як фактор національної та міжнародної безпеки. *Політичний менеджмент*. 2008. № 2. С. 110–119.
31. Сміт Е. Національна ідентичність / пер. з англ. П. Тарашука. Київ : Основи, 1994. 224 с.
32. Степанов Ю. С. Константы: Словарь русской культуры. Изд. 2-е, испр. и доп. Москва, 2004. 991 с.
33. Суханов Ю. Ю. Политический дискурс как объект лингвистического анализа. *Вестник РУДН. Серия: ТЕОРИЯ ЯЗЫКА. СЕМИОТИКА. СЕМАНТИКА*. 2018. Вып. 9. С. 200–212.

34. Сухих С. А., Зеленская В. В. Прагмалингвистическое моделирование коммуникативного процесса. Краснодар : Кубанск. гос. ун-т, 1998. 159 с.
35. Терещенко К. В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості. *Вісник післядипломної освіти*. 2010. С. 392–399.
36. Тюрин Е. А., Савинова Е. Н. Национальный стиль развития политического процесса в современной Шотландии: к вопросу о шотландской идентичности. *Власть*. 2015. № 4. С. 195–200.
37. Филинский А. А. Критический анализ политического дискурса предвыборных кампаний 1999 – 2000 гг. : дис. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Твер. гос. ун-т. Тверь, 2002. 144 с.
38. Фромм Э. Бегство от свободы / пер. с англ. Г. Шийника. Москва : Програм, 1990. 271 с.
39. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет : монография. Москва : Касталь, 1996. 448 с.
40. Чернейко Л. О. Концепт и дискурс: pro et contra. *IV Международный конгресс исследователей русского языка “Русский язык: исторические судьбы и современность”*. 2010. С. 278.
41. Чернявская В. Е. История в политике: лингвистический образ «своих» и «чужих». Москва : ЛЕНАНД, 2014. 200 с.
42. Четвертак Є. О. Вербалізація національної ідентичності США в англomовному політичному дискурсі : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Запоріз. нац. ун-т. Запоріжжя, 2016. 237 с.
43. Шевченко О. В. Формування національної ідентичності як компонента Я-образу особистості. *Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні* / за ред. С. Д. Максименка, В. Т. Циби, Ю. Ж. Шайгородського та ін. Київ, 2003. С. 409–420.
44. Шейгал Е. И. Семиотика политического дискурса. Москва : Гнозис, 2004. 326 с.

45. Ширяев Н. С. Коммуникативные стратегии репрезентации национальной идентичности в политическом медиадискурсе : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.19 / Саратов. нац. ун-т. Саратов, 2017. 195 с.
46. Эмер Ю. А. Миромоделирование в современном песенном фольклоре: когнитивно-дискурсивный анализ : автореф. дис. ... д-ра. филол. наук: 10.02.01 Томск, 2011. 41 с.
47. Энциклопедический словарь по психологии и педагогике: вебсайт. URL: http://psychology_pedagogy.academic.ru/15507 (дата обращения: 03.09.2019).
48. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / пер. з англ. А. Андреевой и А. Прихожана. Москва : Прогресс, 1996. 450 с.
49. Anderson B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. New York : Verso, 2006. 208 p.
50. Beaugrande R. The story of Discourse Analysis. *Introduction to Discourse Analysis* / in Teun van Dijk (ed.). London : Sage, 1996. P. 35–62.
51. Colley L. *Britons: Forging the Nation. 1707–1837*. New Haven and London : Yale University Press, 1992. 432 p.
52. Cook G. Discourse. *Oxford University Press*. 1989. P. 1–19.
53. Denton R., Woodward G. *Political Communication in America*. New York : Praeger, 1990. 328 p.
54. Fraser B. What are discourse markers? *Journal of pragmatics*. 1999. Vol. 4, P. 383–395.
55. Graber D. A. Political Language. *Handbook of political communication*. / in D. Nimo, K. Sanders (eds). Beverly Hills, CA : Sage, 1981. P. 195–224.
56. Grenoble L. A. Discourse Analysis. *The Slavic and East European Language Resource Center*. 1999. URL: <http://www.indiana.edu/slavont/SLING2k/postpapers/grenoble.pdf> (Last accessed: 10.07.2019).
57. Harris Z. S. Discourse Analysis. *Language*. 1952. Vol. 28, №. 1. P. 1–30.

58. Johnson D., Johnson R. *Civil Political Discourse in a Democracy: The Contribution Of Psychology*. New York : The Macmillan Company, 1987. 345 p.
59. Longman Dictionary of Contemporary English : website. URL: <http://www.ldoceonline.com/dictionary/strategy> (Last accessed: 09.05.2019).
60. Meinhof U. Discourse. *The Blackwell Dictionary of Twentieth Century Social Thought* / in Outhwaite W., Bottomore T. (eds.). Oxford : Blackwell Pub, 1993. P 161–162.
61. Tajfel H., Turner J. The social identity of intergroup behaviour / in Worshel S., Austin W. G. (eds.). Chicago, 1979. P. 7–24.
62. Vlachova K. Identity of Non-Self-Evident Nation: Czech National Identity After the Break-Up of Czechoslovakia and Before Accession to the European Union. *Nations and Nationalism*. 2009. № 15 (2). P. 254–279.
63. Werth P. *Text Worlds: Representing Conceptual Space in Discourse*. London : Longman, 1999. 408 P.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Full text of Theresa May’s Belfast speech reaffirming her commitment to the principles of the Good Friday Agreement. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/full-text-theresa-mays-belfast-speech-reaffirming-commitment-principles-good-friday-agreement/> (Last accessed: 23.09.2019)
2. Full text of Theresa May’s post Salzburg message. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/full-text-theresa-mays-post-salzburg-message/> (Last accessed: 23.09.2019)
3. Full text of Theresa May’s speech introducing her “new Brexit deal”. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/full-text-of-theresa-mays-speech-introducing-her-new-brexit-deal/> (Last accessed: 23.09.2019)

4. Full text of Theresa May's speech on Brexit in Grimsby. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/full-text-of-theresa-mays-speech-on-brexit-in-grimsby/> (Last accessed: 23.09.2019)
5. Full text of Theresa May's update to MPs on last week's European Council. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/full-text-theresa-mays-update-mps-last-weeks-european-council/> (Last accessed: 23.09.2019)
6. FULL TEXT: Theresa May's Mansion House Speech. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/full-text-theresa-mays-mansion-house-speech/> (Last accessed: 23.09.2019)
7. Prime Minister's Statement on European Council summit – full text. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/prime-ministers-statement-european-council-full-text/> (Last accessed: 23.09.2019)
8. Theresa May rules out a second referendum and Article 50 revocation – and announces a fee waiver for settled status applications. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-may-rules-second-referendum-article-50-revocation-announces-fee-waiver-settled-status-applications/> (Last accessed: 23.09.2019)
9. Theresa May says “cool, calm heads must prevail” as she sets out the remaining problems in the Brexit talks. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-may-says-cool-calm-heads-must-prevail-sets-remaining-problems-brexit-talks/> (Last accessed: 23.09.2019)
10. Theresa May tells MPs to hold their nerve so she can get the changes they require to the Withdrawal Agreement. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-may-tells-mps-hold-nerve-can-get-changes-require-withdrawal-agreement/> (Last accessed: 23.09.2019)
11. Theresa May's explanation of why she is postponing the vote on her Brexit deal. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-explanation-postponing-vote-brexit-deal/> (Last accessed: 23.09.2019)

12. Theresa May's resignation speech – full text. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-resignation-speech-full-text/> (Last accessed: 23.09.2019)
13. Theresa May's speech to Conservative Party Conference. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-speech-conservative-party-conference/> (Last accessed: 23.09.2019)
14. Theresa May's statement announcing that the Cabinet has backed the draft Withdrawal Agreement. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-statement-announcing-cabinet-backed-draft-withdrawal-agreement/> (Last accessed: 23.09.2019)
15. Theresa May's statement on Brexit following Cabinet – full text. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-statement-brexit-following-cabinet-full-text/> (Last accessed: 23.09.2019)
16. Theresa May's statement to the House of Commons on future votes and Article 50 extension. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-statement-house-commons-future-votes-article-50-extension/> (Last accessed: 23.09.2019)
17. Theresa May's Stoke speech: “We all have a duty to implement the result of the referendum”. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-stoke-speech-duty-implement-result-referendum/> (Last accessed: 23.09.2019)
18. Theresa May's Strasbourg statement announcing “legally-binding changes” to the backstop. Brexit Central: website. URL : <https://brexitcentral.com/theresa-mays-strasbourg-statement-announcing-legally-binding-changes-backstop/> (Last accessed: 23.09.2019)